

GLOBALISERINGEN

Ludvig Svensson syr i Baltikum

av Olle Wästberg

SKRÄCKEN FÖR globaliseringen är ett globalt fenomen. Det speglar sig i en ganska riklig internationell litteratur. För Sveriges del kan vi fråga oss om globaliseringen verkligen är ett nytt fenomen. Vi exporterar fn motsvarande drygt 40 procent av vår BNP. Men siffran har nästan alltid legat så högt i modern tid. Den internationella konjunkturen beskrevs redan på 1920-talet som en järnnäve som slog in i Ådalen och skapade arbetslöshet bland sågverksarbetarna.

Det nya är hur det internationella beroendet sipprar ner i varje hushåll. Vi är knappast självförsörjande på något område. Länder och marknader vävs allt mer samman.

Dessutom har all väsentlig produktion blivit flyttbar. Det är inte längre råvarorna som skapar rikedom. Jämför bara två av världens råvarujättar – Angola och Kongo – med de i stort sett råvarutomma Singapore och Taiwan.

I 1982 års valrörelse talade Olof Palme om Ludvig Svenssons gardinfabrik i Kinna. När det stora bostadsbyggnadsprogrammet kom igång skulle också Ludvig Svenssons sälja fler gardiner och fler människor få jobb i Kinna. Ludvig Svenssons gardinfabrik finns fortfarande kvar – men gardinerna sys i Baltikum.

Det är inte konstigt att utvecklingen känns ogripbar och skrämmer. Valfärdsstaterna vänder sig inåt och talar i termer av att bevara och skydda. Själva ordet förändring tycks skrämra mer än locka. Förändring betyder för många människor försämring, inte nya möjligheter.

DILEMMA FÖR DEMOKRATIER

Här finns ett dilemma för de västliga demokratierna. De måste kunna

”Det nya är hur det internationella beroendet sipprar ner i varje hushåll. Vi är knappast självförsörjande på något område. Länder och marknader vävs allt mer samman.”

anpassa sig till en värld där kunskap betyder mer än råvaror, där dåliga förhållanden för företagen innebär att företagen beger sig någon annanstans. Samtidigt måste de fortleva som demokratier, utan att förfalla till auktoritära lösningar för att tvinga fram förändringar.

En av de bästa böcker som skrivits om det demokratiska problemet är Ralf Dahrendorfs *After 1989*.

Dahrendorff – numera, som ledamot i det brittiska överhuset, Lord Dahrendorff – började sin bana som tysk, liberal partisekreterare, blev EU-kommissionär och senare rektor för London School of Economics. Han har inga patentlösningar, men visar på demokratiernas dilemma.

Den som vill ha begåvade argument för frihandel mot den på nytt spirande protektionismen bör läsa Burtless/Lawrence/Litan/Shapiro:

Globaphobia. Den som vill läsa en begåvad argumentation för en anti-liberal linje kan i stället ta till sig John Grays *False dawn*. Han håller med om att frihandel och fria kapitalrörelser är det mest effektiva, men menar att priset är för högt. Den konservative Gray varnar för kaos, men också för att demokratin kommer att hotas när vanliga människor känner sig utkonkurrerade.

En traditionell protektionist är Patrick Buchanan som i *The great betrayal* talar om den globala ekonomin som en falsk gud, om att näringsliv och politiker har förrått amerikanerna. Kul skriven, men med förfärliga värderingar.

Långt mer nyanserad är Richard Longworth som i *Global squeeze* menar att globaliseringen inte kan

Författare: Gary Bertless, Robert Lawrence, Robert Litan och Robert Shapiro

Titel: *Globaphobia: Confronting fears about open trade*.

Förlag: Brookings Institution, 1998.

Författare: Pat Buchanan

Titel: *The great betrayal*.

Förlag: Little, Brown & Co, 1998.

Författare: Daniel Cohen

Titel: *The wealth of the world and the poverty of nations*.

Förlag: MIT Press, 1998.

Författare: Ralf Dahrendorff

Titel: *After 1989*.

Förlag: Macmillan Press, 1997.

Författare: John Gray

Titel: *False dawn: the delusions of global capitalism*.

Förlag: Granta Books, 1998.

Författare: Richard Longworth

Titel: *Global squeeze: the coming crises for first-world nations*.

Förlag: Contemporary Books, 1998.

Författare: Bror Perjus

Titel: *Casino Jorden*.

Förlag: Utbildningsförlaget Brevskolan, 1998.

ses som ett fenomen, utan får helt olika effekter och leder till olika reaktioner i olika kulturer. Det går inte att jämföra det öppna USA med det slutna Europa och det nästan instängda Japan.

MÖJLIGHET FÖR ALLA

Traditionell handelsteori brukar hävda att om två länder med samma ekonomiska förutsättningar konkurrerar med varandra, kommer så småningom produktionen att flytta över till det land som har lägst kostnader och lägst löner. Mycket av vad vi ser tycks bekräfta den tesen; när produktion och tjänster går lätt att flytta, kommer den att hamna i de fattigaste länderna. De fattiga länderna har genomsnittligt blivit rikare. Rader av stater som för några årtionden sedan tillhörde de fattigaste har nu kunnat skapa betydande välstånd. Fransmannen Daniel Cohen accepterar i *The wealth of the world and the poverty of nations* inte detta nollsummespel. Det finns ingen saklig grund för en sådan syn. Tvärtom innebär globaliseringen en möjlighet för de industrialiserade länderna att förändras och utvecklas mot större välstånd – om inte internationaliseringen ses som en fiende.

De flesta svenska böcker om globaliseringen har enklast uttryckt tyckt illa om den. Ett uppmuntrande undantag är Bror Perjus *Casino jorden*. Perjus är fackföreningsman och älskar inte den internationella finansmarknaden. Men Perjus är, till skillnad från de flesta som skriver från vänster om globaliseringen, optimistisk. Han är ingen nationalstatskramare.

Det är inget fel på globaliseringen i sig, menar Perjus, men vi behöver inte acceptera de orättvisor som har följt i dess spår. Det är inte den internationella ekonomin och världsbolagen som är hotet, utan den ojämna fördelningen av makt.

NY MAKTBALANS

Det finns en lösning, menar Perjus. Den ligger inte i mer statsinterventionism, utan i facketets motmakt. Vi måste få en ny maktbalans. Det är en synpunkt som börjar dyka upp lite här och var. Pehr Gyllenhammar för fram den i decembernumret av fackförbundetstidningen *Dagens Arbete* när han prisar facket för dess långsiktighet – i motsats till kapitalägarna som hela tiden kräver kortsiktiga vinster.

Svante Nycander, som i åratals har kritiserat den svenska fackföreningsrörelsens alltför stora makt, har nu i

en bok studerat USA och menar att facket i USA har varit alltför tillbakaträngt.

Man behöver inte dela Perjus åsikt för att se att han, liksom Daniel Cohen, tar upp en helt ny diskussion.

Globaliseringen är given, låt oss då diskutera hur vi ska leva i den nya världen!

Olle Wästberg (olle@wastberg.nu) lämnar nu svensk politik (tidigare riksdagsledamot och statssekreterare i finansdepartementet) för att bli generalkonsul i New York.

AMERIKA

Wolfes underhållande misslyckande

av Marie Söderqvist

FÖR NÅGRA ÅR SEDAN kom Joyce Carol Oates (en av USA:s skickligaste författare och främsta skildrare av den amerikanska själens mörkare skrymslen) *What I lived for*, ut på svenska.

Den handlar om Jerome Andrew Corcoran, allmänt kallad Corkey, i Union City. En frånskild, medelålders man i fastighetsbranschen, aningen försupen, utrustad med en betydligt yngre, vacker älskarinna, en snygg bil, ett antal miljoner och en obrottslig tro på sig själv. Boken är en odysse genom en amerikansk mans liv, och ger på samma gång en bild av Amerika. Efter hand, medan Corkeys nyktra stunder blir allt färre och ekonomin i hans vacklande imperium allt sämre, skruvas tempot upp och det slutar som det bara kan göra i USA: i ett ensamt utfört hjältedåd, bestående av lika mycket mod som tur.

Corkey skulle kunna vara lillebror till Charlie Crocker, huvudpersonen i Tom Wolfes nya roman *A man in full*. Crocker är bara så mycket mer, av allt. Han har blivit

Författare: Tom Wolfe
Titel: A man in full
Förlag: Penguin Books, 1998.

”Till skillnad från Oates nöjer sig inte Wolfe med att berätta sin huvudpersons historia. Wolfe vill något mycket större. Han vill berätta historien om Amerika. Den slutgiltiga och definitiva historien om Amerika. De 742 sidorna svämmar över av sex, pengar, lyx, fängelsekunder, fattigdom, rasism, fåfänga och ett ständigt socialt tävlande.”